

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens omnia Gavanti Commentaria in Rubricas Breviarii - Cum
Indicibus Decretorum, Rerum atque Verborum notabilium

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindelicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Computo Ecclesiastico. IV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39775

Clericorum Regular. S. Pauli, Theauri Sacrorum Rituum commendatissimus Auctor.

II. Gavant. pag. 14. col. 1. n. 7. *Urbanus VIII. adhibitis aliis peritissimis viris, &c.* Alia etiam recognitio Breviarii Romani facta fuit jussu Urbani VIII. adhibitis aliis peritissimis viris, quorum Catalogus hic exhibetur.

Aloysius Cajetanus, S. R. E. Card. Praefes.
Tegrimus Tegrinius, Episcop. Assisensis,
Sacrae Rituum Congregationis Secretarius.

Fortunatus Scacchus, Apost. Sacrarii Praefectus.

Nicolaus Riccardus, S. Palatii Magister, & S. R. C. Consultor.

Hieronymus Lannius, utriusque Signaturae Referendarius.

Hilarion Rancatus, Mediol. Abbas S. Crucis in Hierus. S. Inquisit. Consultor, & qualificator, & S. R. C. Consultor.

Jacobus Vulponius, Congreg. Oratorii S. Philippi Neri.

Bartholomaeus Gavantus, S. R. C. Consultor.

Terentius Alciatus, Mediol. Soc. Jesu, S. R. C. Consultor.

Lucas Wadingus, Ordinis Minorum Historicus, S. Officii qualificator, & Sacrae Congregat. Indicis Librorum.

Novae Observationes, & Additiones ad Gavanti

Cap. IV. De Computo Ecclesiastico.

I. Gavant. pag. 14. col. 2. num. 4. -- *Pascha celebrari debet in die Dominico, qui proxime succedit decima quarta luna primi mensis.* Pascha Christianum à Judaico Paschate profecto distinguitur, hoc siquidem velut figura, quae in Christi immolatione super Crucem peracta, implementum suum obtinuit, quemadmodum cetera legalia, fixum erat ad diem XIV. Lunae mensis primi, nempe Martii, à quo Judaei annum Sacrum auspiciabantur. Pascha verò Christianum institutum est ad recolendam memoriam Dominicae Resurrectionis, quae contigit in Dominica sequente diem quartam decimam ejusdem mensis. Qua de re verba facit Venerabilis Beda *Historia lib. 1. cap. 22. Voiva Pascha nostra Festa celebramus, ut indicemus, nos non cum antiquis excussum Egyptiaca servitutis jugum venerari, sed Redemptionem totius Mundi (quae in antiqui Dei Populi liberatione praefigurata, in Christi autem Resurrectione completa est) devota fide, ac devotione colere, ut Resurrectionis etiam nostrae, quae in eadem die Dominica futuram credimus.* Dispensatum hac de re ab Apostolis fuisse, & permissum Judaeis, qui ad Ecclesiam venerant, ut sollemnem Paschatis diem more suo, & Cyclo Judaico,

die nimirum XIV. Lunae post Vernale aequinoctium, in quamcunque diem concurreret, Ritu majorum celebrare possent: non sine gravissimo fundamento existimat vir clarissimus, ac eruditissimus Franciscus Dominicus Bencini *dissert. 2. de lit. encyc. c. 5.* sed quod semel datum fuerat durioris cervicis hominibus, id pro lege universali totius Christianae Ecclesiae à nonnullis postea praetensum fuit. Prima hac de re disceptatio orta est Aniceti temporibus, quibus Polycarpus, Smyrnensis Ecclesiae Episcopus, & Paschatis Judaici defensor, Romam peregrinatus est, ut controversiam amicè cum illo componeret. Sed Anicetus à Polycarpo impetrare non potuit, ut Pascha die Dominico celebraret, nec Polycarpus obtinuit ab Aniceto, ut Pascha Judaico more observaret. Uterque Apostolorum traditionem sibi suffragari autumabat. Refert disceptationem hanc Irenaeus in Epistola ad Victorem, Romanum Pontificem, apud Eusebium *lib. 5. cap. 24.* Secunda super Paschate Disceptatio orta est occasione Montanistarum, qui volebant, Pascha necessario celebrandum esse secundum legem Moysis die XIV. mensis; & contrariam Ecclesiae consuetudinem conviciis appetebant;

ex quo factum est, ut ab œconomia, cui hæcenus faverant Romani Pontifices, Eleutherus, & Victor super sedendum esse decernerent. Ab Eleuthero igitur, Romano Pontifice, determinatum fuit occasione hæresis Montanistarum, ut Pascha Christianum ad universaliorem deinceps Ecclesiarum observantiam exigi deberet. Ejus Decretum confirmatum est à Victore, sed priusquam id præstaret, opuscula varia ad hanc quæstionem pertinentia in vulgus emisit, referente Hieronymo de script. Eccles. Secundo requisivit Ecclesiarum sensa, ut cum eo, quod rei gravitas exigebat, moderamine procederet. Scripsit ergo ad Theophilum Cæsariensem, Palestinæ Primatem, ut ab eo Ecclesiarum Palestinæ consuetudinem disceret, coegit ille Concilium, & responsum est Victori, Pascha celebrandum esse post Lunam XIV. die tamen Dominico. Fragmentum hujus Concilii vulgatum est à Baluzio in nova Collect. Conc. pag. 14. Victor accepta Theophili Cæsariensis Epistola moribus Eccl. Romanæ consentanea, Synodum coegit, in qua vetat Judaico more celebrari Luna XIV. Sanctum, & Mysticum Pascha, ut loquitur Autor Libelli Synodici num. 9. Policrates Ephesinus Exarcha ubi Epistolam Cæsariensem à Victore confirmatam accepit; coacta statim Synodo, sententiam contrariam tueri conatus est pluribus momentis, quæ ipsum, & Asianos Episcopos in observatione Judaici Paschatis confirmarent, atque ita rem acriter egit, perinde ac si illud morum disciplinæ caput inter Dogmata, & Regulas Fidei omnino esset referendum. Epistola etiam ad Victorem data sententiam suam propugnare conatus est. Victor è contra perpendens suum, & totius Orbis judicium, ludibrio ab Asianis habitum, perinde ac si Paschatis Christiani celebratione adversus Fidei Regulam abirent omnes, Synodicam Epistolam ad Policratem, & Episcopos Asianos transmisit, severè commonens, ut sua præjudicia exuerent, sententiam excommunica-

tionis passuri, si secus facerent. De lata in eos excommunicatione, verba facit Euseb. lib. 5. cap. 24. Egredere Episcopi Galliani, Irenæus præsertim, quod Victor excommunicationis fulmen jecisset, in Asianos Episcopos, eumque placare conati sunt Epistola, quam idem refert Eusebius. Decretis Pontificis plurimi Asianorum exterriti à præjudicio, & juris errore semet purgant; alii verò propositi tenaciore, & ad Decreta contumaciores effecti in hæreticam sectam abierunt, Quartodecimanorum appellatam, iidemque passim ut hæretici ab Ecclesiis Orbis fuere proscripti. Eos quartodecimanos pariter nuncupavit Ephesinus Generale Concilium, cum à Diœcesi Asiana Reliquias eorum depellere moliretur. Sed de his consulendi Epiphanius, Augustinus, Philastrius, aliique Hæresiologi. Victoris Decretum à Nicæna tandem Synodo confirmatum est, & Quartodecimanorum error, universi Orbis auctoritate convulsus. Tres erant rationes, quæ causam edendi Decreti præbuerunt Victori. Prima, ne communicarem cum Judæis, Christi interfecto-ribus: secunda, ut in tota Ecclesia esset una celebrandi Paschatis ratio, & pauci Orientales Judaizantes, omnibus Occidentalibus, pluribusque Orientalibus aliter sentientibus cederent. Tertia, quia Orientales aliter facientes quandoque uno anno bis, quandoque nunquam Pascha celebrabant. Quibus rationibus Constantinus Magnus etiam in Epistola ad universas Eccles. apud Eusebium lib. 3. de vita Constantini, Decreti hujus æquitatem ostendit post Concilium Nicænum. De Decreto S. Pii I. Pontificis, qui Apostolicam Cathedram anno Domini 141. regebat, adeoque antecessit in Pontificatu Romano Anicetum, Eleutherum, & Victorem; de præfati, inquam, Pontificis Decreto, (quod legitur in Chronico Eusebii his verbis: Sanctum est à Pio, ut Resurrectio die Dominico celebraretur, quod à pluribus postea Pontificibus confirmatum est,) nihil præ-

præmissi, quia ejus authentica revocatur in dubium ab eruditis viris; Arnaldus enim Pontacus in notis testatur, illa verba non reperiri in M. SS. Codicibus Chronici Eusebii, ideoque ex eo penitus delenda, ut censet etiam Pagius in vita laudati Pontificis, & equidem Josephus Scaliger in nova editione Chronici Eusebiani, ex eo verba illa expunxit. Cæterum de celeberrima hac controversia videri possunt Baillet tom. 4. par. 2. à num. 1. usque ad num. 48. Pagius in vita Victoris, & Clarissimi Viri Franciscus Blanchini, & Somier in notis Anathasiani Tom. 2. Sapientissimus Petavius lib. 2. de Doctrina temporum cap. 57. Tillemont. in notis ad prædictum Pontificem Victorem, Tomassinus tract. de diebus Festis lib. 2. cap. 15. sed omnium maxime supracitatus Bencini, qui fuse, & doctissime de ea re disseruit in primo, & secundo volumine de Literis Encyclicis.

II. Gavant. pag. 14. col. 2. eodem num. 4. -- *Ita tamen, ut si decimiquarta Luna cadit in Dominicum diem, Pascha nostrum celebretur in sequenti Dominico die &c.* Cum ex Decreto, imò Ecclesiæ præcepto debeamus omnes celebrare nostrum Pascha die primo Dominico sequente ad Lunam XIV. Martii, optimè tradit hic Gavantus, quòd quando XIV. Luna cadit in Dominicum diem, Pascha celebretur non in eodem, sed in sequenti Dominico die.

Hoc anno 1734. dum hæc scribo, gravis exorta est quæstio in remotis Regionibus super die, quo celebrandum esset Pascha ejusdem Anni: contendebant plures, celebrandum esse die 18. Aprilis, & plures alii die 25. ejusdem mensis, ortum est hoc dubium ex errore Typographorum, qui reperitur in Tabulis aliquot Missalium, & Breviariorum, de quo errore infra sermonem clarum, & diffusum habebimus; ut in apertis ponatur, & clarè appareat veritas hujus gravis controversiæ. Ad cujus pleniorè discussionem, diligenter nobis examinanda videntur Tabula: Paschales Kalendarii Gregoriani jussu

Clem. VIII. editi Romæ Anno 1603. quia earundem Tabularum ductu, nullus errare poterit in determinanda Dominica, in qua Pascha Christianum celebrandum est. Quoniam verò in prædicto Calendario circa epactam ordinatur pag. 21. ut omnes numeri Cycli epactarum representari debeant caractere latino I. II. III. IV. &c. usque ad numerum XXIX. & in fine sit asteriscus * pro epacta 30. vel 0. & ut numerus vigesimus quintus bis, & duobus caracteribus differentibus imprimatur, caractere scilicet latino XXV. & caractere Arithmetico, vel etiam colore diverso 25, ut videre est in Tabulis, & Mensibus Breviarii, & Missalis Romani, ac etiam in Calendario Gregoriano pag. 37. post Canonem Sextum; quid verò significet hæc diversitas numeri 25. XXV. mox exponam: sed præmittere debeo, quòd

Regula Generalis cap. 10. prædicti Kalendarii Gregoriani pag. 120. n. 5. & cap. 12. n. 6. & pag. 166. &c. est ut ad discernendum, quo anno diem Paschæ indicet alteruter ex dictis caracteribus XXV. vel 25. inveniatur prius aureus numerus Anni, & examinetur, utrum aureus numerus sit major, quàm 11. vel minor quàm 12. nam si aureus numerus sit minor quàm 12. & cum illo occurrerit Epacta vigesima quinta, illo Anno assumetur Epacta caractere Latino XXV. impressa: Si verò aureus numerus erit major, quàm undecim, & occurrerit Epacta vigesima quinta, tunc pro Epacta assumetur numerus 25. caractere arabo vel diverso colore impressus.

Hoc fundamento præmissò inspiciatur pars ultima Tabulæ Paschalis novæ reformatæ, quæ est conformis Tabulæ Kalendarii Gregoriani pag. 38. in qua parte Tabulæ oriri possunt errores in determinando die Dominico Paschæ ex Typographorum oscitantia; quapropter ad arcendum omnem errorem, & ad clariorem intelligentiam operæ pretium duco apponere sequens exemplar.

In

In aliquibus etenim Breviariis, & Missalibus non ponunt Epactam vigesimam quintam in suis locis; numerus siquidem 25. caractere arabo, seu diverso colore poni debet in penultima linea Epactarum, & XXV. cha-

ractere Latino in ultima linea cum Epacta XXIV. ut apparet infra, & in Tabula in Adnotationibus ad Lectorem numero XIII. in Ordine Perpetuo Divini Officii.

Pars ultima Tabula Pasch. novæ reformatæ Calendarii Gregoriani.

	Septuag.	Dies Cinerum.	Pascha.	Ascensio.	&c.
G XXIII. XXII. XXI. XX. XIX. XVIII. XVII.	24. Janu.	10. Febr.	28. Mart.	6. Maji.	
XVI. XV. XIII. XII. XI. X.	31. Janu.	17. Febr.	4. April.	13. Maji.	
IX. VIII. VII. VI. V. IIII. III.	7. Febr.	24. Febr.	11. April.	20. Maji.	
H. I. * XXIX. XXVIII. XXVII. XXVI. 25.	14. Febr.	3. Mart.	18. April.	27. Maji.	
XXV. XXIII.	21. Febr.	10. Mart.	25. April.	3. Junii.	

In Breviariis autem, & Missalibus mos est imprimere omnes Epactas numeris arabicis, seu arithmeticis colore rubro, unica

tantum excepta 25. colore nigro, hoc modo, ut sequitur.

	Septuag.	Dies Cinerum.	Pascha.	Ascensio.	&c.
G 23. 22. 21. 20. 19. 18. 17.	24. Janu.	10. Febr.	28. Mart.	6. Maji.	
16. 15. 14. 13. 12. 11. 10.	31. Janu.	17. Febr.	4. April.	13. Maji.	
9. 8. 7. 6. 5. 4. 3.	7. Febr.	24. Febr.	11. April.	20. Maji.	
2. 1. * 29. 28. 27. 26. 25.	14. Febr.	3. Mart.	18. April.	27. Maji.	
25. 24.	21. Febr.	10. Mart.	25. April.	3. Junii.	

Pars superius exposita Tabula Paschalis novæ reformatæ non solum concordat cum Tabula primò impressa in præfato Calendario Gregoriano, verum etiam in Tabulis præfixis Missali Lugdunensis Ecclesiæ optimè impresso de Anno 1620. apud Petrum Rouffelet.

Cum autem Anno 1734. in aliquibus locis orta fuerit dissensio in determinanda die Paschæ ex Tabulis malè impressis, non ponderando, neque advertendo, aureum numerum currentem Anni 1734. esse num. 6. scilicet minorem, quam 12. & Epacta vigesima quinta occurrat in eodem anno; unde secundum Regulam mox à nobis præmissam

adhibenda erat Epacta XXV. caractere latino, vel rubeo colore impressa, ut dictum est supra, at quia hæc Epacta XXV. in prædictis Tabulis caractere latino, vel rubeo colore impressa posita est in ultima linea; hinc fit, quòd dat Dominicam Paschæ die 25. Aprilis, non verò die 18. ut multi contendebant.

Contentio verò ista & opinio erronea oriebatur etiam ex falsa suppositione, quòd numeri Epactarum per dies Calendarii, & Missalis distributi non respondeant prædictæ Tabulae novæ reformatæ, signanter in mense Aprilis, scilicet quòd Epacta XXV. caractere latino, seu rubro colore, sit affixa diei

diei 4. Aprilis, & altera Epacta 25. arithmetica, seu nigri coloris diei 5. quod utique ex errore factum est, nam in Calendario Gregoriano pag. 43. & in omnibus Missalibus, & Breviariis eidem Calendario Gregoriano conformibus, Epacta 25. nigro caractere arithmetico, ita est è regione diei 4. Aprilis, Epacta verò XXV. caractere latino colore rubro, ut sunt reliquæ Epactæ, est apposita ad diem quintam Aprilis.

Regula autem Generalis descripta in Breviario de Festis mobilibus disponit, quòd si Epacta cujusvis Anni inveniatur intra spatium dierum ab 8. Martii usque ad 5. Aprilis inclusivè, hæc indicabit novilunium Paschale; si enim numerentur quatuordecim dies infra ipsam Epactam inclusivè, dabit decimam quartam Lunæ, unde in Dominica proximè sequenti Pascha Domini celebrari debet. En Exemplum: In Anno 1734. & iterum Anno 1886. occurrit Epacta XXV. rubra, quæ sita est è directo ad 5. diem Aprilis, si ab hac die 5. inclusivè numerentur quatuordecim dies, cadet decima quarta in die 8. Aprilis: at quia hac die occurrit Dominica, ut non conveniamus cum Hebræis, ideo Dominica Paschæ differri debet ad diem 25. Aprilis.

Item cùm Pascha celebrari debeat die Dominica, quæ proximè Lunam decimam quartam post æquinoctium vernum consequitur; advertendum est, quòd æquinoctium (& ita intelligatur de Luna 14.) aliud est rigorosum, prout ab Astronomis consideratur in cursu solis, & aliud est Ecclesiasticum, seu politicum affixum diei 21. Martii, prout in Calendario Gregoriano consideratur. Et quamvis Ecclesiasticum certo modo dependeat ab Astronomico, justis tamen de causis Ecclesiasticum æquinoctium, & quartadecima Luna aliquando differunt ab Astronomico rigoroso, & hoc ad conservandam omnium Christianifidelium in Ecclesia concordiam, & uniformitatem. Ecclesia siquidem Catholica satius ducit, prospiciendum esse unifor-

mitati fidelium, ut uno eodemque die unanimitati consensu, & devotione ubique locorum Pascha Domini celebretur, quàm inhærere rigorosæ uniformitati motuum solis, & Lunæ in definienda quartadecima. Hæc autem 14. ne in tanta celebratæ error aliquis, aut dissensio ulla oriatur, tum in Concilio Nicæno, tum in Arelateni primo, & in Carthaginensi 4. ac novissimè in Calendario Gregoriano cap. 5. statutum est, ut posthabita stricta ratione rigorosi motus solis, & Lunæ, ac etiam motuum mediorum, determinetur eadem Luna 14. cum Regulis, & observatione tantum Cycli Epactarum in eodem Calendario distributi, præcipuè à die 8. Martii, usque ad diem 5. Aprilis inclusivè.

Medios tamen motus non omninò respuit Ecclesia Catholica, tum quia per illos compositi sunt Cycli, tum quia per ipsos deciditur, quinam Cyclus, ex omnibus in Calendario Gregoriano dispositis, Lunam 14. indicet, ut in Capite 4. Calendarii Gregoriani habetur.

Quod autem asseritur in Tabula Temporalia nostri Præclarissimi Gavanti, Pascha Anno 1734. & 1886. celebrandum esse die 18. Aprilis, error est, non quidem Gavanti, qui Tabulam Temporariam composuit usque ad Annum 1700. ut videre est in primo ejus Libello Bononiæ impresso Anno 1625. sed eorum, qui post illum, non considerata proprietate Cycli Epactarum concurrentium cum Aureo numero (juxta superius à nobis dicta) reliquos Annos addiderunt in aliis impressionibus Tabularum ejusdem Gavanti ponentes loco Epactæ XXV. alteram caractere Arabico, vel arithmetico 25. non solum in hoc sæculo 1700. sed etiam in sæculo 1800. In sæculo verò 1900. ubi debebat poni Epacta 25. caractere Arabico, vel Arithmetico, posita fuit illa caractere Latino XXV. unde ex hac permutatione numeri Epactarum derivati sunt prædicti errores, & dissidia in determinanda vera die Dominica Paschæ.

Novæ